

Eduard Stehlík

SRDCE ARMÁDY

Generální štáb 1919–2009

Eduard Stehlík

SRDCE ARMÁDY

Generální štáb 1919–2009

Vážení čtenáři,

otevíráte stránky knihy, která vychází ve dnech, kdy si Generální štáb Armády České republiky připomíná devadesáté výročí svého vzniku. V České republice není mnoho institucí, jež by se mohly pochlubit srovnatelně dlouhou a bohatou historií. Vždyť první kroky Generálního štábu sahají až do roku 1919, tedy do prvních měsíců existence nezávislé Československé republiky, do samých počátků naší novodobé státnosti. V letech, jež následovala, sdílel s republikou i jejími občany období mírová i válečná, léta demokratického rozvoje a prosperity, stejně jako roky útlaku a zmařených nadějí. Ohlédneme-li se zpět na oněch devět desetiletí, naskytne se nám vskutku zajímavý pohled, který není rozhodně nudný a jednotvárný. Z pohledu období světových dějin se do něj vměstnaly dvě světové války, i když v případě té první již jen její dozvuky. Následovala studená válka, mezinárodní terorismus a celá řada menších či větších regionálních konfliktů. Mimořádně bohaté byly ve stejné době i naše národní dějiny: zrod a upevňování novodobé státnosti v letech 1918–1919, její zánik v březnu 1939 a znovuobnovení za cenu velkých ztrát na jaře roku pětáctýřicátého, nástup totalitního režimu v únoru 1948 a pokus o jeho reformu v roce osmašedesátém, sovětská intervence a následná „normalizace“, ale i pád totality v listopadu 1989, rozdělení Československa na dva nezávislé státy a konečně budování samostatné České republiky. Mnohé se odehrálo i během několika posledních let, které máme dosud všichni v živé paměti. Za nejvýznamnější události je dozajista možné považovat vstup naší republiky do Severoatlantické aliance v březnu 1999 a naše členství v Evropské unii od května 2004. U většiny z výše uvedených klíčových okamžiků stála československá armáda, později Armáda České republiky a Generální štáb. Troufám si říci, že její příslušníci odvedli a dosud odvádějí velký kus tvrdé a poctivé práce pro tuto republiku. Zejména díky našemu zapojení do zahraničních misí v různých místech současného neklidného světa je nyní Česká republika pevně zakotvena v euroatlantických strukturách, což je nejen pro naši současnost, ale zejména budoucnost velmi dobrá zpráva.

Knihy, kterou držíte v ruce, nese název „Srdce armády“. Ano, i náš Generální štáb je, stejně jako je tomu v armádách jiných zemí, oním srdcem, bez kterého není možný život armádního organismu, stejně jako bez srdce není možná lidská existence. Až budete listovat stránkami této knihy, která slovem i obrazem vypravuje o bohatých a mnohdy i tragických dějinách našeho Generálního štábu, zjistíte, že ono armádní srdce bylo v minulosti neznáma blízko „klinické smrti“. Prošlo řadou oživení a podařilo se ho zachránit jen díky obětavé péči mnoha bezejmenných. Přežilo. V uplynulých dvaceti letech se konečně vrátilo do plnohodnotného života a přes některá drobná zaklopýtnutí je dnes již zase zdravým, silným a výkonným orgánem, s nímž se musí počítat. Domnívám se, že právě včas. Vývoj ve světě není jednoduchý, musíme být připraveni na nejrůznější eventuality, ale přesto, či snad právě proto, zůstávám optimistou. Věřím, že následující roky existence naší armády i jejího Generálního štábu budou léty budování, rozvoje, ale především služby vlasti, na něž budeme moci být právem hrdi.

A handwritten signature in black ink, which appears to read "Ing. Píček". The signature is fluid and cursive.

Generálporučík Ing. Vlastimil PÍČEK
náčelník Generálního štábu
Armády České republiky

I. KAPITOLA

V LETECH
PRVNÍ REPUBLIKY
(1919–1939)

V pondělí 28. října 1918 vznikla Československá republika. Byla jedním z nových států, které se na mapě Evropy objevily jako důsledek první světové války. O Čechoslovácích a především o jejich legiích ve Francii, Itálii a zejména v Rusku však již v té době věděl celý svět. Právě tato dobrovolnická zahraniční armáda představovala v rukou Tomáše Garrigua Masaryka, Edvarda Beneše a Milana Rastislava Štefánika nejdůležitější argument pro nezpochybnitelné právo Čechů a Slováků na vlastní nezávislý stát. Zajištění hranic nové republiky a prozáření státní suverenity na dosud sporných územích leželo však v prvních týdnech její existence na domácím vojsku. Legionářské jednotky se totiž tou dobou dosud nalézaly v zahraničí.

Místo posledního možného odporu, budovu pražského vojenského velitelství, obsadila 30. října 1918 strážní setnina složená z českých námořníků

V pátek 8. listopadu 1918 se na Staroměstském náměstí v Praze konala vojenská přísaha nové republiky, které přihlížel tehdejší nejvyšší správce čs. vojsk Josef Scheiner (uprostřed)

K zajištění území Slovenska, obsazeného dosud maďarskou armádou, odjel z Prahy nově zformovaný 1. čs. polní dělostřelecký pluk

Rakousko-uherská důstojnická čepice

JUDr. Josef SCHEINER

21. 9. 1861–11. 1. 1932

V roce 1884 ukončil studium na právnické fakultě v Praze, 1889 promován na doktora práv. Právní koncipient, od roku 1893 advokát. V roce 1879 se stal členem Sokola, osobní přítel jeho zakladatele Miroslava Tyrše. 1884–1916 šéfredaktor časopisu „Sokol“. Jako starosta Sokola začlenil organizaci do mezinárodní spolupráce, například v rámci Evropské tělocvičné unie, kde poté Sokol přes 40 let zastupoval. V roce 1908 vytvořil v Praze Svaz slovanského sokolstva. Po vypuknutí války v roce 1914 stál u zapojení sokolské organizace do odbojové činnosti proti Rakousku-Uhersku. Spoluzakladatel tajného výboru Maffie, podílel se na financování odboje. V květnu 1915 uvězněn, ale pro nedostatek důkazů propuštěn. Pracoval i nadále v odboji, přestože žil pod policejním dohledem. Od léta 1918 člen předsednictva Národního výboru československého. V říjnu 1918 jeden z organizátorů vyhlášení samostatnosti Československa. Po vzniku ČSR nejvyšší správce (velitel) čs. vojsk a předseda Výboru národní obrany. Řídil počátky výstavby armády a odesílání prvních jednotek do bojů na Slovensku. Od ledna do srpna 1919 první generální inspektor čs. branné moci. Po odchodu z této funkce se vrátil do čela Sokola, v jehož vedení neúnavně pracoval až do své smrti.

Divizní generál Luigi Giuseppe PICCIONE

17. 5. 1866–11. 4. 1942

Absolvoval vojenskou akademii (vyřazen jako poručík dělostřelctva) a Vysokou školu válečnou v Římě. V předvečer první světové války byl náčelníkem štábu 8. divize. Za války konal službu jako náčelník štábu divize a sboru, v roce 1917 přidělen k hlavnímu stanu italské armády jako přednosta operačního oddělení. V roce 1918 velitel 5. divize, později náčelník štábu 7. armády. Dnem 25. října 1918 ustanoven velitelem Československé divize v Itálii, kterou v listopadu 1918 reorganizoval na Československý armádní sbor v Itálii. Po vzniku samostatného Československa náčelník Italské vojenské mise v ČSR, od počátku roku 1919 vrchní velitel čs. vojsk na Slovensku. Jako takový vedl až do konce května 1919 operace proti maďarským jednotkám. Na počátku června 1919 byl nahrazen ve funkci náčelníkem Francouzské vojenské mise gen. Pellém. V červnu 1919 se vrátil do Itálie, kde opět velel divizi a od roku 1927 armádnímu sboru. V témže roce obdržel čestnou hodnost čs. generála. Výrazně se angažoval jako funkcionář italského Rotary Clubu. Jako penzista se usadil v Terstu, kde zemřel.

Mimořádnou událostí se pro všechny obyvatele hlavního města stal příjezd nové hlavy státu, prezidenta T. G. Masaryka, který do Prahy dorazil 21. prosince 1918. Jeho automobil během cesty ulicemi města doprovázeli legionáři, sokolové i příslušníci domácího vojska.

Nejvyšším spojeneckým důstojníkem v ČSR byl zpočátku generál Luigi Giuseppe Piccione, velitel armádního sboru italských legií, zachycený zde v lednu 1919 se svým štábem v Kroměříži

Současně se zajišťováním pohraničních oblastí republiky, Těšínska a Slovenska, byly na troskách bývalé monarchie položeny základy vojenské organizace nové armády. Od 5. listopadu 1918 budoval pplk. gšt. Rudolf Kalhous organizační skupinu, z níž po dvou týdnech vznikl III. odbor (vojenský) Ministerstva národní obrany. Právě on podchytil organizační strukturu bývalé c. a k. armády v historických zemích, obnovil fungování vojenského doplňovacího systému a v roce následujícím se stal zárodkem budoucího generálního štábu.

Příslušníci 1./21. baterie, kteří zasáhli do bojů na Těšínsku, v březnu 1919 v Hrušově nad Odrou

Divizní generál Maurice César Joseph PELLÉ

18. 4. 1863–16. 3. 1924

Vystudoval École Polytechnique a Vysokou školu válečnou v Paříži. Jako důstojník dělostřelectva prošel řadou posádek

i velitelských funkcí. V letech 1900–1903 náčelník štábu u gen. Joffrea na Madagaskaru. Po návratu do Francie působil u několika dělostřeleckých pluků, od ledna 1906 zařazen u 1. oddělení generálního štábu, od dubna 1907 u Inspekce vojenského školství Ministerstva války. V letech 1909–1912 francouzský vojenský přídělelec v Berlíně. Od konce roku 1912 náčelník štábu Vysokého komisaře Francouzské republiky při tažení v Maroku. Po vypuknutí první světové války povolán do Hlavního stanu (1914–1916 podnáčelník štábu pro organizaci). 1917 velitel 153. divize, od května 1917 velitel V. sboru, s nímž v březnu 1918 zastavil německou ofenzivu u Noyon. V únoru 1919 postaven do čela Francouzské vojenské mise v ČSR, současně ustanoven náčelníkem dosud neexistujícího čs. hlavního štábu. Na počátku června 1919 vrchní velitel čs. armády bojující s Maďary na Slovensku (generalissimus). Při plnění tohoto úkolu se výtečně osvědčil a v ČSR si získal mimořádnou popularitu. V letech 1921–1924 francouzský nejvyšší komisař pro oblast Středního východu v Cařihradě (v mezidobí zastupoval v roce 1923 Francii na mírové konferenci v Lausanne). Podlehl těžké nemoci v Toulonu.

Na pozvání československé vlády přijela do Prahy 13. února 1919 Francouzská vojenská mise vedená gen. Maurice Pellé, kterého osobně přivítal ministr národní obrany Václav Klofáč (nahore). Na základě smlouvy z 20. ledna 1919 o činnosti mise a jejich pravomocích bylo stanoveno, že náčelník mise bude kromě svého úřadu vykonávat i funkci náčelníka čs. generálního štábu. Právě při jeho vzniku, vytváření Ministerstva národní obrany a budování vojenského školství všech stupňů měli být francouzští důstojníci Československu nápomocni. Krátce po svém příjezdu se Francouzská vojenská mise rozdělila do čtyř samostatných sekcí (organizační, zpravodajské, operační a výcvikové, dopravní), čímž fakticky vznikl základ budoucího generálního štábu, jenž měl spojením s III. odborem (vojenským) MNO vytvořit jednotný generální štáb čs. branné moci.

Generál Maurice Pellé (vlevo) při inspekci u 23. čs. střeleckého pluku francouzských legií v létě 1919

Budova Zemského vojenského velitelství na Malostranském náměstí v Praze

Francouzská generálská čepice Maurice Pellého

Brigádní generál PhDr. Milan Rastislav ŠTEFÁNIK

21. 7. 1880–4. 5. 1919

V letech 1898–1904 studoval v Praze, nejprve stavební inženýrství a astronomii, později na filozofické fakultě. Od roku 1904 žil ve Francii, kde pracoval v několika observatořích (Mendon u Paříže, ředitel hvězdárny na Mont Blanqu). Vedl vědecké expedice na Tahiti, do Turkestánu, Brazílie, Španělska a Alžírsko. Od podzimu 1911 francouzský občan. V roce 1915 se přes špatný zdravotní stav přihlásil do armády a po absolvování pilotního výcviku bojoval jako stíhač na západní frontě a v Srbsku. Intervenoval ve prospěch dobrovolníků roty „Nazdar“, podporoval čs. zahraniční odboj a zajistil významné audience pro T. G. Masaryka u francouzských státníků. Od jara 1917 místopředseda Československé národní rady v Paříži. Ve prospěch čs. odboje se angažoval i v Itálii, Rumunsku, Rusku, Velké Británii a USA. V dubnu 1918 uzavřel v Itálii dohodu o vytvoření čs. armády a osobně se podílel na její výstavbě. V srpnu 1918 odjel v hodnosti francouzského generála k našim legiím na Sibiř, kde provedl jejich reorganizaci. V únoru 1919 se vrátil do Evropy a chystal se v ČSR převzít funkci ministra války. Jeho letoun však u Vajnor havaroval a Štefánik společně s celou osádkou zahynul.

Trosky letounu Caproni č. 11 495 generála Milana Rastislava Štefánika na místě tragédie u Vajnor

Čtvrtý květen 1919 se stal v novodobých dějinách čs. armády černým dnem. Při svém návratu do republiky zahynul při leteckém neštěstí nedaleko Vajnor náš první a jediný ministr války gen. Milan Rastislav Štefánik. Československo tak přišlo o vynikající vojenskou osobnost, která mohla bezesporu velice významně ovlivnit jak formování čs. branné moci a jejich ústředních orgánů, tak právě probíhající válečný konflikt s Maďarskem. Díky své autoritě a společenskému postavení mohl Štefánik pro ČSR mnohé vykonat i na poli mezinárodních vztahů a ve vzájemných vztazích česko-slovenských. Navíc v něm pravděpodobně odešel i jeden z hlavních kandidátů na místo náčelníka hlavního štábu po generálu Pellém.

Výložka čs. generála
z roku 1919

Generál Maurice César Joseph Pellé jako náčelník čs. hlavního štábu spolu se svými spolupracovníky. Kromě něj jsou na fotografii zachyceni i přednosta výchovného odboru MNO Jindřich Vaniček (čtvrtý zprava v civilu), II. zástupce náčelníka hlavního štábu plukovník Louis Eugène Faucher (třetí zprava) a dva čs. důstojníci, kteří se jako první vystřídali ve funkci zástupce náčelníka hlavního štábu: plukovník Vojtěch Vladimír Klecanda (zcela vpravo) a generál Stanislav Čeček (po pravici gen. Pellého).